

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Серія «Географія». 2018. № 1. Вип. 44. С. 118–123.

УДК 930.85(477.82-25):338.48

*Надольська Валентина Василівна,
к. і. н., доцент, доцент кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк*

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МІСТА ЛУЦЬКА

Туризм як явище сформувався та розвивається переважно у середовищі міської культури та міського способу життя. Саме мешканці міст завдяки специфічним особливостям середовища проживання, що сформувало відчуття індивідуалізму та прагнення до пізнання нового, що звільнило людей від сезонної роботи та господарських обов'язків, виявляють більш активне зацікавлення об'єктами культурної спадщини, екскурсіями, туристичними поїздками як усередині держави, так і на міжнародному рівні. У свою чергу міста, де переважно локалізується більшість пам'яток історії та культури, привертають чи не найбільшу увагу з боку туристів та екскурсантів. Туризм загалом, урботуризм зокрема, в останні десятиріччя розглядається дієвим чинником позитивних тенденцій у соціально-економічному розвитку суспільства. Потреба аналізу українського досвіду розвитку туристичної привабливості окремих населених пунктів актуалізують тему дослідження.

В останні десятиріччя з'явилася низка різноматичних публікацій, присвячених розвитку туристичної індустрії в Україні. Окрему групу з них складають праці, в яких досліджується урботуризм. Чинники формування туристичної привабливості міст розглядаються у розвідках М. Барни, Я. Стецик [1], А. Парфіненко [14], М. Покоłodної, В. Гришанової [15], Т. Смирнової, І. Приварникової [20] та ін. Низка статей торкаються питань формування та просування туристичного бренду, екскурсійної привабливості, оцінювання туристичного потенціалу окремих міст – Вінниці (Н. Чорна, Л. Мартинова) [23],

Києва (О. Радченко) [18], Одеси (Н. Мартинова) [11], Кам'янця (С. Беляєва, І. Герман) [2], Трускавця (О. Носирєв) [13] та ін. Роль музеїв і фестивалів у туристичній галузі Луцька висвітлюється у працях А. Карпюк, Т. Трофімук-Кирилової [8], І. Єрко, Н. Чир, Р. Качаровського [4]. Та все ж більше уваги вітчизняні дослідники приділяють вивченню туристичних ресурсів і розвитку туризму у регіонах України, а не в окремих містах. Тому важливим залишається дослідження позитивного досвіду підвищення туристичної привабливості міст України, Луцька зокрема.

Автор ставить за мету проаналізувати форми та інструменти розвитку туристичної привабливості обласного центру Волинської області – міста Луцька; заходи Луцької міської ради щодо підвищення туристичного іміджу населеного пункту.

Пройшовши тривалий шлях розвитку від грант-турів епохи Відродження до формування і функціонування туристичних дестинацій у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., туризм сьогодні розглядається вченими як окрема галузь діяльності, особня індустрія, покликана створювати специфічний продукт та здійснювати організацію його споживання [3, с. 293].

Визнання важливості урботуризму та його вагомого впливу на економічний та соціокультурний розвиток населеного пункту зумовило розробку та реалізацію органами влади системи заходів, покликаних якісно покращити туристичну привабливість міст. Такі завдання активно реалізуються в останні десятиріччя і в обласному центрі Волинської області – місті Луцьку. На території міста, яке має тривалу історичну традицію, нараховується більше 30 пам'яток, серед яких найбільш відомим є Луцький замок.

Ключовим кроком у реалізації стратегії розвитку туризму в обласному центрі стало відкриття туристично-інформаційного центру – важливого структурного елементу рекламно-інформаційної інфраструктури туристичної галузі. Світова практика свідчить про позитивний вплив надання туристичної інформації на динаміку та реальне спрямування туристичних потоків у певний

регіон, збільшення фінансових надходжень до місцевих бюджетів. І. Л. Семичастний вважає, що: «туристично-інформаційний центр – це ключовий елемент туристичної інфраструктури міста, який працює на ринку туристичних послуг і за допомогою якого гості міста задовольняють свій попит на інформацію та пропозиції» [19, с. 79].

Відповідно до рішення Луцької міської ради № 47/7 від 30.09.2009 р. у місті було створено Комунальне підприємство «Центр туристичної інформації та послуг», затверджено його статут [16]. Як і в інших містах західного регіону України, у Луцьку КП засноване на комунальній власності територіальної громади міста, тобто функціонує без державного фінансування. «Центр туристичної інформації та послуг» підпорядкований управлінню туризму та промоції міста Луцької міської ради. 31 березня 2023 р. на черговому сесійному засіданні луцькі депутати реорганізували КП на «Центр розвитку туризму», затвердили нову редакцію його Статуту з метою вдосконалення й оптимізації роботи підприємства у зв'язку з розширенням його структури, видів діяльності, а також передачею в управління підприємству нових туристичних об'єктів [9].

Першочергова функція Центру полягає в наданні безкоштовних інформаційних послуг, що стосуються широкого спектру місць розташування об'єктів туристичного показу, засобів розміщення та харчування, дозвілля, транспорту, торговельних установ тощо. Центр розвитку туризму пропонує українською та іноземними мовами інформацію про місто, його туристичні об'єкти, безоплатні карти міста; консультації щодо закладів харчування та проживання, руху громадського транспорту тощо. У Центрі або ж в онлайн-магазині можна придбати унікальну продукцію волинських майстрів та брендovanі сувеніри. Одна з останніх лінійок промоційної сувенірної продукції (футболки, чашки, блокноти, магніти, листівки, подарункові пакети) створена за творами волинського художника **Олександра Валенти «Пори року»** [7].

Ключовою у діяльності Центру є розробка та проведення екскурсій містом та його околицями («Луцьк від А до Я», «Луцьк – місто з душею», «Луцький Street Art», «Святий Миколай і Луцьк» та ін.). Упродовж часу його функціонування розроблено значну кількість екскурсійних продуктів, які враховують запити різновікової аудиторії, уводять до екскурсійних маршрутів все більшу кількість історико-культурних пам'яток та нематеріальну культурну спадщину («Луцьк музичний»), поєднують в собі різні види культурного туризму (наприклад, гастрономічний, замковий і т. д.). Чимало екскурсій включають інтерактивні складові – театралізацію («Романтика та містика Лучеська»), гейміфікацію. У межах проєкту «Луцьк+» розроблено 10 туристичних маршрутів, що включають найцікавіші локації м. Луцька та інші куточки Волині – Олику, Нечимне, Затурці, Зимне та ін.

У розвитку ідей культури участі, партисипації особливу роль відіграє діяльність щодо задоволення творчих ініціатив аудиторії. Зацікавлення екскурсантів рекреаційними складовими пояснює появу в екскурсійних практиках технології ед'ютейменту (отримання нових знань через розважальні форми). Для дитячої вікової групи такими є екскурсії-квести «Таємниці Луцького замку», «У пошуках скарбів старого Лучеська», «Упізнай Луцьк», «Кликун-квест» та ін.

Створено екскурсії, що поєднують в собі й заняття спортом – Спортивне побачення у Луцькій Венеції, велоекскурсія «Прогулянка з консулом» [10]. У 2018 р. розроблено екскурсійний маршрут по річці Стир на катері [17].

З початком повномасштабної війни екскурсоводи взяли на себе роботу психологічної підтримки та розвантажування внутрішньо переміщених осіб. Провели декілька десятків безкоштовних екскурсій з метою знайомства з містом. Також започаткували проєкт «Подаруй екскурсію солдату» з метою короткого знайомства військових, які перебувають у госпіталях Луцька, з містом та його історією [21].

Популяризують місто, конкретне місце (дестинацію), залучають зацікавлених туристів і фестивальні заходи. Особливо активно така форма роботи використовується для промоції Державного історико-культурного заповідника у м. Луцьку та його найвизначнішої пам'ятки – Луцького Верхнього замку. До історії Луцького замку відвідувачі мають можливість звернутися у рамках фестивалів середньовічної культури «Меч Луцького замку» (проводиться з 2002 р.), «Волинська княжна» (з 2014 р.), «Середньовічний Лучеськ» (з 2017 р.), «Князівський бенкет» (проводився у 2018 р.), арт-фестивалю «Ніч у Луцькому замку» (з 2008 р.), «Lutsk Food Fest» (з 2015 р.) та ін. Ці дійства приваблюють туристів з різних міст. Реконструкції лицарських боїв, середньовічних танців, проведення відкритого кубку України зі середньовічного бою, конкурси середньовічного чоловічого та жіночого костюму, старовинні ігри, виступи середньовічних музикантів, фаєршоу, майстерні ковальства та гончарства, лекторії, безоплатні розваги (арчер-таг, фехтування та стрільба з лука) дозволяють відчувати атмосферу історичної епохи.

Важливу комунікативну функцію виконує туристичний сайт Луцька VisitLutsk.com. Сайт постійно наповнюється актуальною інформацією про туристичні об'єкти, заклади харчування та проживання, установи галузі культури Луцька, а також актуальні події міста. Усю інформацію на сайті можна отримати українською, англійською і польською мовами. Діяльність Центру популяризується на сторінці у мережі Фейсбук, яка має більше 4,5 тис. підписників, в Інстаграмі – [lutsktravel](https://www.instagram.com/lutsktravel), Твіттері.

Паралельно з організаційною Центр розвитку туризму веде дослідницьку роботу: вивчення стану та перспектив розвитку туризму в місті та районі, зарубіжного і вітчизняного досвіду створення туристично-екскурсійних продуктів, промоції міст. Центр реалізує проєкт «Історичний та сучасний Луцьк», що передбачає написання статей на урбаністичну та історичну тематику.

Підприємство долучається до реалізації у Луцьку проєктної діяльності. З 2015 р. місто стало учасником спільного проєкту Ради Європи і Європейської Комісії, спрямованого на розробку інноваційних моделей міського планування, що сприяють розв'язанню практичних проблем в історичних містах – «Урбаністичні стратегії в історичних містах, скеровані громадами» (COMUS). Упродовж дії проєкту у Центрі було організовано обговорення низки актуальних питань, пов'язаних з культурною спадщиною міста; експозицію «Дні Європейської Спадщини у Луцьку»; лекторій «Європейська спадщина Луцька»; створено низку відеоматеріалів про Луцьк, підготовлено публікацію «Луцьк: площа ринок і Ратуша», здійснено запис аудіо гіда [5].

Упродовж 2017 р. за підтримки Агенства США з міжнародного розвитку Центром реалізовано проєкт «Tour de Lutsk», покликаний навчити містян розповідати цікаві історії про Луцьк на камеру під менторством професійних журналістів та режисерів [6].

У ході реалізації Міжнародного проєкту «Нове життя старого міста: ревіталізація пам'яток історико-культурної спадщини Луцька та Любліна» Програми транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна 2014–2020 були проведені археологічні та ремонтні роботи Чарторійської вежі Нижнього замку. У їх ході виявлено та досліджено 11 невідомих приміщень першого підземного ярусу. Реставраційні роботи зробили підземелля доступними для туристів і 14 липня 2023 р. вони були відкриті для відвідувачів у новому Музейному просторі «Окольний замок» [12]. Це креативний музейний простір з мультимедійними системами, інтерактивним смарт-табло, шоломами віртуальної реальності, восковим аніматроніком монаха-єзуїта, голограмою-привидом, інтерактивними формами роботи з різновіковою аудиторією.

Центр розвитку туризму аналізує інформацію про взаємодію установ, які задовольняють туристичні запити відвідувачів, а також сприяють презентації місцевого туристичного продукту на виставках та ярмарках. З цією метою працівники Центру беруть участь у презентації Луцька на міжнародній

туристичній виставці UITT (м. Київ), Львівському Форумі туристично-інформаційних центрів, Люблінській туристичній ярмарці (2017 р.), Міжнародному ярмарку екологічної продукції «Екогала» у Жешуві (2021 р.) та ін.

Обміну інформацією та активній співпраці сприяє створення нетворкінгових груп між Центром розвитку туризму і туристично-інформаційними центрами України (Дрогобича, Тернополя та ін.), бізнес-структурами, навчальними закладами. Займатися обміном інформацією, проведенням семінарів, конференцій, розробляти спільні туристичні продукти, організовувати спільні заходи з метою промоції туристичного потенціалу Луцької міської територіальної громади, Володимира, Жидичина та Волині в цілому дає можливість Меморандум про співпрацю, підписаний КП «Центр туристичної інформації та послуг» м. Луцька, Центром туристичної інформації та паломництва «Zhydychyn Center» та КП «Туристично-інформаційний центр Володимир-Волинської міської ради» 13 квітня 2021 р. [22].

Туристично-інформаційні центри – це одночасно і навчальні осередки, оскільки вони організовують проведення семінарів, тренінгів, презентацій для потенційних учасників ринку туристичних послуг у регіоні. В означеному напрямку активно працює і «Центр розвитку туризму» м. Луцька. До роботи КП працівники активно залучають студентів ЗВО міста.

Таким чином, у Луцьку активно працюють над розвитком туристичної привабливості обласного центру. Це здійснюється шляхом актуалізації об'єктів культурної спадщини, брендування міста з використанням їх вагомого потенціалу. Завдяки різновекторній діяльності Центру розвитку туризму громада Луцька має можливість спрямовувати інформацію про себе, про свій розвиток на різні рівні сприйняття та споживача цієї інформації. Завдяки промоції Луцька, актуалізації інформації про місто розширюється коло тих, хто

може почути про територіальну громаду, починаючи від самих мешканців, закінчуючи іноземними інвесторами та туристами.

Центр здійснює інформаційне забезпечення туристів і суб'єктів туристичного бізнесу; працює над покращенням якості туристичної продукції та якості послуг в обласному центрі і у Волинській області загалом; над плануванням, організуванням, мотивуванням, моніторингом і контролюванням, регулюванням туристичних, інформаційних та фінансових потоків; врахуванням рекреаційного та психологічного навантаження від туристів на місто; покращення інвестиційного клімату.

Література.

1. Барна М. Ю., Стецик Я. В.. Організація культурних заходів як економічний інструмент розвитку туризму. *Академічні візії*. 2023. Вип. 22. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/796/715> (дата звернення: 15.01.2024).

2. Беляєва С., Герман І. Аналіз туристичної привабливості та перспективи розвитку парку імені декабристів у Кам'янці. *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry*. 2021. № 1–2 (3–4). С. 34-43.

3. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Автори-укладачі: В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. Передмова В. М. Литвина. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2006. 372 с.

4. Єрко І. В., Чир Н. В., Качаровський Р. Є.. Фестивальний туризм в індустрії розваг і відпочинку міста Луцька. *Рекреаційно-туристичний потенціал регіонів України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 14–15 травня 2020 р.). Луцьк : Терен, 2020. С. 43–44.

5. Звіт про діяльність КП «Центр туристичної інформації та послуг» за період 2016 р. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/static/content/files/h/tu/hlmtq66uuk7hrfugki6dinysdn3bhtuh.pdf> (дата звернення: 17.01.2024).

6. Звіт про діяльність КП «Центр туристичної інформації та послуг» за період 2017 р. URL: https://www.lutskrada.gov.ua/static/content/files/r/fs/3antv_bevdlka4puu7mjrvcad2iigfsr.pdf (дата звернення: 19.01.2024).

7. «Імена Луцька»: презентували благодійну лінійку сувенірів за творами Олександра Валенти. *Район Луцьк*. 2022. 12 вересня. URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/541100-imena-lutska-prezentovali-blagodiynu-liniyku-suveniriv-za-tvorami-oleksandra-valenti> (дата звернення: 17.01.2024).

8. Карпюк А. В., Трофімук-Кирилова Т. М. Роль музеїв у туристичному розвитку та екскурсійній сфері міста Луцька. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1657> (дата звернення: 11.01.2024).

9. Луцький Центр туристичної інформації та послуг змінив назву. *Район Луцьк*. 2023. 31 березня. URL: <https://lutsk.rayon.in.ua/news/587839-lutskiy-tsentur-turistichnoi-informatsii-ta-poslug-zminiv-nazvu> (дата звернення: 21.01.2024).
10. Лучан кличуть на велоекскурсію з польським консулом. *Район Луцьк*. 2016. 12 травня. URL: <https://lutsk.rayon.in.ua/news/8195-luchan-klichut-na-veloekskursiiu-z-polskim-konsulom> (дата звернення: 25.01.2024).
11. Мартинова Н. С. Перспективи розвитку подієво-гастрономічного туризму в Одесі як туристичній дестинації. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2019. № 6. С. 121–146.
12. Музейний простір «Окольніий замок» відкрито! URL: <https://www.instagram.com/p/CutWgk8o7ru/> (дата звернення: 14.01.2024).
13. Носирев О. Особливості розвитку туризму та індустрії гостинності курорту Трускавець. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностні сценарії та перспективи розвитку*. V Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 квітня 2023 р. Херсон ; Хмельницький, 2023. С. 377–380.
14. Парфіненко А. Ю. Подієвий туризм як чинник формування туристичної привабливості міста. *Географія та туризм*. 2015. Вип. 34. С. 144–154.
15. Поколодна М. М., Гришанова В. С. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання. *Комунальне господарство міст*. 2017. № 102. С. 475–479.
16. Про створення Комунального підприємства «Центр туристичної інформації та послуг»: рішення Луцької міської ради № 47/7 від 30.09.2009 р. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/static/content/files/3/3g/gxompocolc2ne22txdtowcj5w757o3g3.pdf> (дата звернення: 31.12.2023).
17. Прогулянка на катері по річці Стир. URL: <https://karpatytur.info/turprynady-ta-ramiatky/1179-progulyanka-na-kateri-po-richtsi-stir.html> (дата звернення: 19.01.2024).
18. Радченко О. Київ як туристична дестинація: виклики сьогодення. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Економічні науки». 2021. Вип. 3. С. 73–80.
19. Семичастний І. Л. Обґрунтування структури туристичного інформаційного центру міста Донецька, концепції створення та основних напрямів його діяльності як обов'язкового елемента управління інформаційною підтримкою «Євро-2012» в Україні. *Вісник Донецького інституту туристичного бізнесу*. 2010. № 14. С. 78–81.
20. Смирнова Т., Приварникова І. Формування бренда міста як інноваційний шлях підвищення його привабливості для туризму. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія Менеджмент інновацій. Вип. 5. 2015. Том 23. С. 93–100.
21. Теліпська К. Яким є туризм в часи війни у Луцьку. *Громадське. Волинь*. 2022. 17 липня. URL: <https://hromadske.volyn.ua/yakym-ie-turyzm-v-chasy-viyny-u-luts-ku-interv-iu-z-katerynoiu-telips-koiu/> (дата звернення: 19.01.2024).
22. У Луцьку підписали меморандум про співпрацю у сфері туризму. *Район Луцьк*. 2021. 13 квітня. URL: <https://lutsk.rayon.in.ua/news/367240-u-lutsku-pidpisali-memorandum-pro-spivpratsiu-u-sferi-turizmu> (дата звернення: 19.01.2024).

23. Чорна Н. М., Мартинова Л. Б. Брендинг як інструмент підвищення туристичної привабливості території (на матеріалах м. Вінниці). *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 115–120.

УДК 338.48

*Савицька Ксенія Валеріївна,
старший викладач кафедри географії,
Дніпровський національний університет
ім. Олеса Гончара, м. Дніпро*

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ РОДОВИЩ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Останнім десятиліттям у світі спостерігається зростання інтересу туристів до лікувальних турів. Практично у всіх країнах світу є відповідні природні ресурси, необхідні для лікування тих чи інших хвороб, їх профілактики та загального оздоровлення, є місцевості з особливим мікрокліматом, що сприяє лікуванню деяких захворювань, особливо пов'язаних із дихальними шляхами. У таких місцях збудовано санаторії та курорти, в яких відпочивають та одночасно проходять спеціальні програми лікування та оздоровлення. Головним чинником розвитку лікувального туризму в країні та регіоні є наявність необхідних природних ресурсів та можливості їх комплексного використання в лікувальному оздоровчих цілях. Медична реформа в Україні вплинула і на санаторно-курортну діяльність, яка є основою використання таких ресурсів для лікувального туризму, тому для планування подальших перспектив розвитку лікувального туризму в країні важлива оцінка потенціалу природних ресурсів і їх регіональних особливостей.

Питанням аналізу теоретико-методичної бази дослідження природних ресурсів, в тому числі лікувальних, присвячені роботи О. О. Бейдика, Н. В. Фоменка, В. Ф. Данильчук та О. М. Нікіпелової, розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні – Ю. О. Юхновської, А. Ю. Парфіненка, М. П. Мальської, а аналіз розміщення джерел мінеральних вод, як виду